

Vreedzaam

Module straatintimidatie

VO

Vreedzaam

Module straatintimidatie

VO

Inhoudsopgave

Module straatintimidatie

▶ Doel van de module	3
▶ Overzicht van de module	3
▶ Sociaal veilig klimaat	4
▶ Eigen ervaringen van leerlingen	4
▶ Mogelijke aanvullingen op de lessen	4

Overzicht Module straatintimidatie	5
---	---

Lessen **Module straatintimidatie**

▶ Les 1 - Hoe herken ik straatintimidatie?	6
▶ Les 2 - Hoe voel ik me bij straatintimidatie?	12
▶ Les 3 - Hoe kan ik reageren op straatintimidatie?	18
▶ Les 4 - Wat kan ik doen als ik straatintimidatie zie gebeuren?	24

Module straatintimidatie

Wat zou het fijn zijn als iedereen, ongeacht uiterlijk, geslacht, beperking, seksuele gerichtheid, genderidentiteit, ras, godsdienst, levensovertuiging of politieke gezindheid zich veilig voelt in de openbare ruimte. Wij zijn allemaal opvoeders en kunnen allemaal een rol spelen door ons modelgedrag en door de bewustwording bij kinderen en jongeren te vergroten. Niet alleen wat betreft ons eigen gedrag in de openbare ruimte, maar ook in hoe wij ouders en slachtoffers tegemoet kunnen treden.

Deze module over straatintimidatie is ontwikkeld voor de 1e en 2e klas van het voortgezet onderwijs. In vier mentorlessen leren leerlingen over vormen van straatintimidatie, gevoelens die dit kan oproepen en hoe je op straatintimidatie kunt reageren, als slachtoffer en als omstander.

► Doel van de module

Op een positieve, constructieve manier het gesprek aangaan met leerlingen, om het perspectief op wat we accepteren ten aanzien van straatintimidatie te kantelen en nieuwe normen en handelingsperspectieven aan te bieden.

► Overzicht van de module

De module bestaat uit vier lessen van drie kwartier tot een uur die verdeeld over het schooljaar of achter elkaar kunnen worden ingepland. In de lessen wordt gebruik gemaakt van de uitgangspunten en werkvormen van Vreedzaam. Tevens wordt verwezen naar thema's die in het programma van Vreedzaam aan bod komen, zodat u deze lessen hieraan kunt verbinden. Voel u vrij om de inhoud van de lessen aan te passen wanneer de situatie of uw leerlingen hiertoe aanleiding geven.

- **Les 1: Hoe herken ik straatintimidatie?**
Leerlingen denken na over vormen van straatintimidatie en leren wat dit betekent.
- **Les 2: Hoe voel ik me bij straatintimidatie?**
Leerlingen denken na over wat zij voelen bij straatintimidatie en wat het bij anderen oproept.
- **Les 3: Hoe kan ik reageren op straatintimidatie?**
De leerlingen denken na over hun eigen grenzen en hoe zij kunnen reageren bij straatintimidatie.
- **Les 4: Wat kan ik doen als ik straatintimidatie zie gebeuren?**
De leerlingen denken na over wat zij kunnen doen als zij straatintimidatie zien gebeuren

► Sociaal veilig klimaat

Om deze thema's bespreekbaar te maken, is een veilig sociaal klimaat van essentieel belang; in de klas moet sprake zijn van een goede verstandhouding tussen de mentor en de leerlingen, goede relaties tussen de leerlingen en een goede sfeer in de groep (veiligheid en openheid) waarin de gedragsregels duidelijk zijn. Dit vraagt het volgende van u als mentor:

- Voorbeeldgedrag vertonen, door de gemaakte klassenafspraken zelf voor te leven en dit voorbeeldgedrag ook als zodanig uit te spreken naar de leerlingen.
- Gedrag van leerlingen aansturen, door consequent te corrigeren op ongewenst gedrag en gewenst gedrag consequent te bevestigen door middel van complimenten.
- Regelmatig groepsgesprekken voeren over het klimaat in de klas, door met leerlingen te bespreken hoe zij zich voelen in de klas, wat zij en u kunnen doen om het klimaat te verbeteren en welke afspraken jullie hierover met elkaar maken.
- Uzelf duidelijk als vertrouwenspersoon opstellen voor individuele gesprekken met leerlingen over hoe zij zich voelen, door aan te geven dat leerlingen altijd individueel bij u terecht kunnen wanneer zij zich in de klas onveilig, gepest of geïntimideerd voelen.

► Eigen ervaringen van leerlingen

In de lessen kunnen de leerlingen hun eigen ervaringen met betrekking tot intimidatie delen. Deze handleiding geeft voorbeelden van vormen van straatintimidatie die in de klas besproken kunnen worden. Het is uiteraard ook mogelijk om de casussen van leerlingen centraal te stellen. Als leerlingen hun ervaringen delen, bied dan een luisterend oor, benadruk dat intimidatie niet geaccepteerd wordt, erken de gevoelens van de leerlingen en gebruik de handvatten uit les 3 en les 4 om eventuele handelingsperspectieven te bespreken. Ga na in welke gevallen het verstandig is om een afdelingsleider, vertrouwenspersoon of ouders te betrekken.

► Mogelijke aanvullingen op de lessen

Als straatintimidatie herkenbaar is voor de leerlingen op uw school en u de leerlingen meer hierover wilt leren, kunt u de lessen uitbreiden door ook buiten deze lessenserie aandacht te hebben voor dit thema. Zo kunt u de leerlingen opdrachten meegeven voor in de pauzes of na elke les een goed voornemen met de leerlingen formuleren.

Aanvullend op les 3 en 4 kunt u eventueel een wijkagent vragen om uitleg te geven over welke rol de politie heeft als het gaat om het tegengaan van straatintimidatie en bevorderen van veiligheid.

Overzicht

Module straatintimidatie

Les 1 Hoe herken ik straatintimidatie?

Doel: Herkennen van straatintimidatie en bewustwording van betekenis.

Leskern: Leerlingen denken na over vormen van straatintimidatie en leren wat dit betekent.

Les 2 Hoe voel ik me bij straatintimidatie?

Doel: Reflecteren op de gevoelens die straatintimidatie kan oproepen en een eerste bewustwording van wat straatintimidatie met de ander doet.

Leskern: Leerlingen denken na over wat zij voelen bij straatintimidatie en wat het bij anderen oproept.

Les 3 Hoe kan ik reageren op straatintimidatie?

Doel: Reflecteren op hoe je kunt reageren op straatintimidatie en hoe je hierbij je eigen grenzen kunt aangeven.

Leskern: De leerlingen denken na over hun eigen grenzen en hoe zij kunnen reageren bij straatintimidatie.

Les 4 Wat kan ik doen als ik straatintimidatie zie gebeuren?

Doel: Nadenken over straatintimidatie en wat je kunt doen als je dit ziet gebeuren.

Leskern: De leerlingen denken na over wat zij kunnen doen als zij straatintimidatie zien gebeuren.

Les 1

Hoe herken ik straatintimidatie?

Doel:

Herkennen van straatintimidatie en bewustwording van betekenis.

Leskern

Leerlingen denken na over vormen van straatintimidatie en leren wat dit betekent.

Voorgestelde lesopbouw:

Hieronder vindt u een voorstel voor een agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep hiertoe aanleiding geeft.

Vorbereiding en materialen:

- schrijf de agenda op het bord
- zet het filmfragment klaar
- leg papier en pennen klaar, A4 en A3
- definitie van straatintimidatie op het DigiBord.

Agenda

- ▶ Binnenkomer
- ▶ Wat gaan we doen en leren?
- ▶ Vormen van straatintimidatie
- ▶ Filmje over straatintimidatie
- ▶ Betekenis van straatintimidatie
- ▶ Wat hebben we gedaan en geleerd?
- ▶ Afsluiter

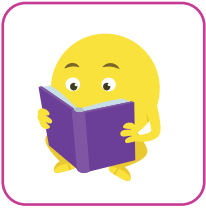
▶ Binnenkomer

Kies een Binnenkomer die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld **Sta op, ga zitten**:

Laat leerlingen opstaan als het genoemde criterium op hun van toepassing is. *Sta op als ...*

- *je altijd netjes je huiswerk maakt.*
- *je wel eens te laat komt.*
- *je van sporten houdt.*
- *je niet houdt van eten dat je niet kent.*
- *je andere mensen weleens raar vindt.*
- *je weleens iemand gepest hebt omdat je hem raar vond.*
- *je vindt dat je anders bent dan anderen.*
- *je vindt dat je hetzelfde bent als anderen.*

Geef geen oordeel over de antwoorden. Het gaat er niet om of je mij een plezier doet, maar of je voor je mening durft uit te komen, ook als je de enige bent die er zo over denkt. Let op of u leerlingen pas ziet gaan staan als de anderen dat doen. Vraag ze of ze het écht menen. Ondersteun de leerlingen die als (bijna) enige blijven zitten door bijvoorbeeld te zeggen: *Joost kan het niet schelen dat de anderen er anders over denken. Hij heeft zijn eigen mening. Top!*

► Wat gaan we doen en leren?

Algemene introductie:

Het is belangrijk dat iedereen zich veilig voelt in de klas, op school maar ook buiten als je op straat bent. Als je je veilig voelt, kun je op een fijne manier samenleven met de andere mensen. Zo kun je op school beter leren als je je veilig voelt in de groep. En zo heb je op straat meer plezier met je vrienden en vriendinnen als je niet bang hoeft te zijn. Toch komt het soms voor dat iemand zich niet veilig voelt, bijvoorbeeld als iemand op een vervelende manier contact zoekt. Dat noemen we intimidatie en dat is niet acceptabel. We vinden het belangrijk dat iedereen bij elkaar hoort en iedereen zich prettig en veilig voelt. Daar gaan we in vier lessen verder met elkaar over praten en leren; zodat we weten wat intimidatie is, hoe het voelt en hoe we er met elkaar voor kunnen zorgen dat we ons allemaal veilig voelen.

Introductie van de les:

Leid de eerste les in, door bijvoorbeeld te verwijzen de regels op de school: In de school hebben we regels en afspraken over hoe we ons gedragen om ervoor te zorgen dat de school een prettige omgeving blijft voor iedereen.

- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen in Blok 2 van Vreedzaam, waarin het creëren van een veilige sfeer in de groep centraal staat.
- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen bij het thema 'Weerstaan van Groepsdruk' bij Kriebels.

Benadruk hierbij waarom het belangrijk is dat iedereen in de klas (waaronder uzelf) de gedragsnormen naleeft en waarom er in de klas afspraken zijn gemaakt over het naleven van deze gedragsnormen, zie ook het onderdeel *Sociaal veilig klimaat* bij de algemene introductie van de module. Vertel de leerlingen dat we vandaag gaan bespreken op wat voor manieren je je minder veilig kan voelen, op school of buiten op straat.

► Vormen van straatintimidatie

We willen graag dat iedereen zich op school en op straat veilig voelt. Als iemand op een vervelende manier contact met je zoekt, bijvoorbeeld buiten op straat, kun je je onveilig voelen. Laten we eens kijken wat jullie verstaan onder straatintimidatie. Welke vormen van straatintimidatie kun je bedenken? We gaan dit doen met de werkvorm **Coöperatieve vergadering**.

Maak groepen van 4 á 5 leerlingen en geef iedere groep één vel papier en één pen. Leg uit dat de leerlingen gezamenlijk stilstaan bij waar zij aan denken bij straatintimidatie. Geef de leerlingen hiervoor ca. 10 minuten de tijd; wijs per groepje de rollen van voorzitter, notulist en verslaggever toe. Inventariseer klassikaal via **Flitsbeurten** de kenmerken en vormen van straatintimidatie die de groepen hebben opgeschreven, verzamel de bevindingen op het digibord of op een A3.

► Filmpje over straatintimidatie

Bekijk met de hele klas het filmpje 'Utrecht sist mannen na in campagne over straatintimidatie': <https://www.youtube.com/watch?v=lo-NBZPI62g>

Laat de leerlingen kort (individueel) in stilte nadenken over de vraag: *Wat heb je gezien of gehoord wat wij zelf nog niet bedacht hadden?* Laat hen vervolgens in tweetallen via de werkvorm **Tweepraat** gedurende ca. 5 minuten deze vraag bespreken. Vraag daarna klassikaal via **Flitsbeurten** welke punten de leerlingen besproken hebben en vul de lijst (A3) hiermee aan.

► Betekenis van straatintimidatie

Laat de definitie van straatintimidatie zien op het DigiBord:

We spreken van straatintimidatie als een persoon of een groep op een vervelende manier contact zoekt en iemand zich daardoor angstig of onveilig voelt.

Geef de leerlingen de tijd om de omschrijving goed te lezen en in duo's met de werkvorm **Tweegesprek op tijd** te bedenken of zij begrijpen wat er in deze omschrijving staat: *Welke vorm(en) van straatintimidatie zijn volgens de jullie het meest vervelend? Voor wie? En waarom? Welke vormen hebben jullie zelf wel eens gezien of meegemaakt?* Vul de vormen en voorbeelden van straatintimidatie aan, waarbij u onderscheid maakt tussen non-verbale, verbale en fysieke intimidatie:

- Non-verbaal (zonder woorden): nastaren, (seksuele) gebaren maken, fluiten.
- Verbaal (met woorden): uitschelden, naroeven, beledigen.
- Fysiek (lichamelijk): aanraken of betasten, achtervolgen, in het nauw drijven

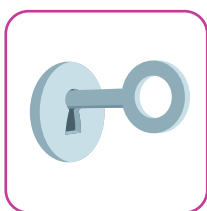
Kijk vervolgens samen met de leerlingen naar de lijst die er is opgesteld (A3) en ga samen met de leerlingen voor een aantal vormen van straatintimidatie na of het hierbij gaat om non-verbale, verbale of fysieke intimidatie.

Licht kort toe hoe vaak straatintimidatie voorkomt en hoeveel mensen zich in Nederland wel eens geïntimideerd voelen op straat (zie de achtergrondinformatie bij deze les). Leg uit dat alle vormen van straatintimidatie niet acceptabel zijn. Als we ons hier bewust van zijn, kunnen we er samen voor te zorgen dat iedereen zich veilig voelt.

► Wat hebben we gedaan en geleerd?

Vandaag hebben we nagedacht over verschillende vormen van straatintimidatie. We hebben zo veel mogelijk vormen van straatintimidatie verzameld en gekeken naar de betekenis hiervan. We weten nu wat straatintimidatie is en hoe we het kunnen herkennen. Ook weten we dat we straatintimidatie niet accepteren. In de volgende les gaan we met elkaar praten over gevoelens die je kunt hebben bij straatintimidatie.

► Afsluiter

Kies een Afsluiter die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld ***Wat was er fijn vandaag?***

Zet de stopwatch op twee minuten, en vraag de klas wat ze prettig vonden aan de les van vandaag. Geef eerst zelf een voorbeeld, en laat dan ieder die iets wil zeggen dat ook doen.

Vervolgactiviteit

▶ Praten over straatintimidatie

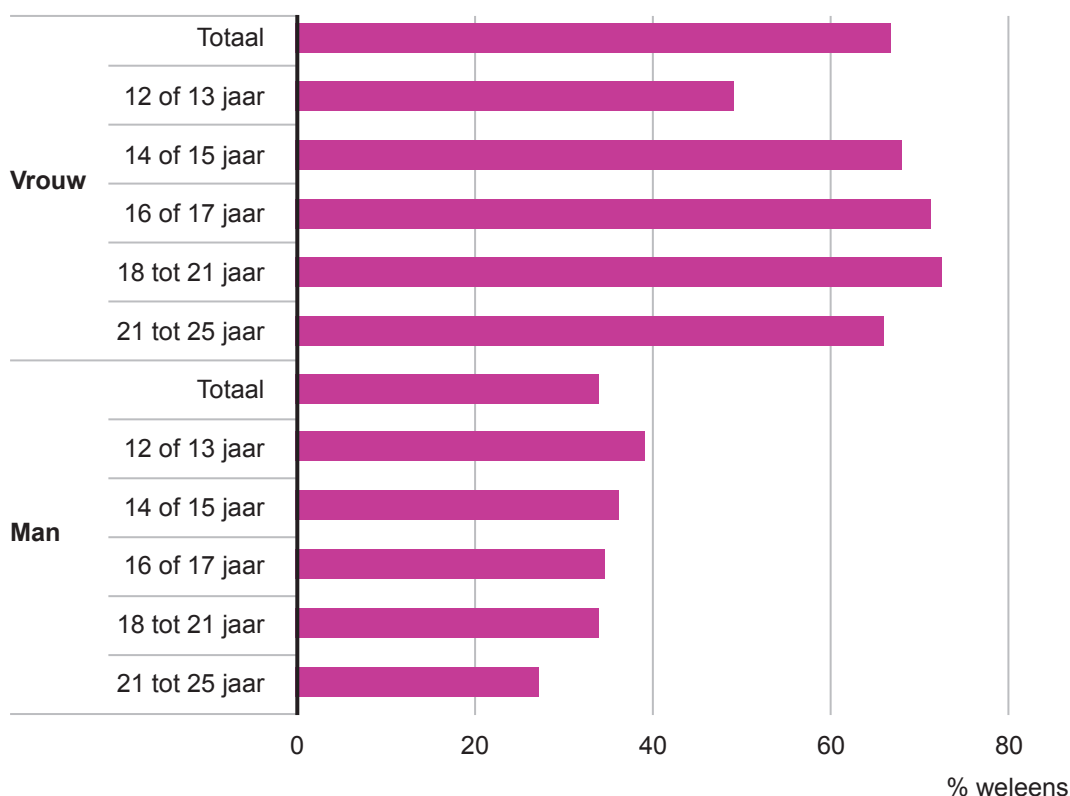
Laat de leerlingen kort in tweetallen bijvoorbeeld één van de onderstaande vragen bespreken:

- *Welke straatintimidatie heb jij zelf wel eens gezien of meegemaakt? Wat gebeurde er en hoe reageerde jij toen?*
- *Welke vormen van straatintimidatie gebeuren volgens jou het vaakst? Waarom denk jij dat?*
- *Welke vormen van intimidatie heb jij wel eens in onze klas of bij ons op school gezien of meegemaakt? Wat zouden we daaraan kunnen doen?*

Inventariseer daarna klassikaal de antwoorden, benadruk hierbij dat de leerlingen mogen passen en geen antwoord *hoeven* te geven.

Informatie voor de leerkracht

In 2021 deed het CBS voor het eerst een landelijk onderzoek naar straatintimidatie onder jongeren in de leeftijd van 12 tot 25 jaar. In totaal zegt 50 procent van alle jongeren dat ze in 2020/21 te maken hebben gehad met straatintimidatie, maar voor vrouwen ligt dit aandeel hoger dan voor mannen: 2 op de 3 vrouwen in de leeftijd van 12 tot 25 jaar zijn in 2021 weleens (minstens 1 keer) lastiggevallen op straat.

In 2019 onderzocht de gemeente Utrecht straatintimidatie in de stad. Van de mensen die meededen aan dit onderzoek gaf 46% (iets minder dan de helft) aan een voorval van straatintimidatie te hebben meegemaakt. Uit de vragenlijst blijkt verder dat vrouwen en jongeren relatief vaker te maken hebben met straatintimidatie:

- vrouwen: 57%
- mannen: 34%
- jongeren: 67%
- 30-65 jaar: 39%
- 65-plussers: 18%

De meest genoemde vormen van straatintimidatie:

- nastaren (29%)
- naroeppen met beledigende opmerkingen (17%)
- nafluiten (13%)

Les 2

Hoe voel ik me bij straatintimidatie?

Doel:

Reflecteren op de gevoelens die straatintimidatie kan oproepen en een eerste bewustwording van wat straatintimidatie met de ander doet.

Leskern

Leerlingen denken na over wat zij voelen bij straatintimidatie en wat het bij anderen oproept.

Voorgestelde lesopbouw:

Hieronder vindt u een voorstel voor een agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep hiertoe aanleiding geeft.

Voorbereiding en materialen:

- schrijf de agenda op het bord
- zet het filmfragment klaar
- eventueel werkblad emoticons (les 4.1, groep 8)
- plattegrond van de stad
- potloden (rood, oranje, groen)

Agenda

- ▶ Binnenkomer
- ▶ Wat gaan we doen en leren?
- ▶ Waar voel jij je veilig?
- ▶ Hoe voelt het als je geïntimideerd wordt?
- ▶ Filmpje over straatintimidatie
- ▶ Wat hebben we gedaan en geleerd?
- ▶ Afsluiter

▶ Binnenkomer

Kies een Binnenkomer die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld Emoticons met Mix en Ruil (zie Binnenkomer bij Les 4.1 van groep 8) of **Sluit je ogen**:

Sluit je ogen en denk rustig na over de volgende vraag: wat denk je als je aan straatintimidatie denkt? Kies één gedachte en zoek uit welk gevoel je daarbij hebt. Daarna wisselen de leerlingen uit in tweetallen. Bespreek enkele voorbeelden in de hele groep. Maak duidelijk verschil tussen gedachten en gevoelens.

▶ Wat gaan we doen en leren?

Algemene introductie:

Herhaal kort het doel van deze module. We vinden het belangrijk dat iedereen erbij hoort en iedereen zich prettig en veilig voelt: op school en op straat. Daar gaan we in vier lessen verder met elkaar over praten en leren, zodat we weten wat intimidatie is, hoe het voelt en hoe we er met elkaar voor kunnen zorgen dat we ons allemaal veilig voelen.

Introductie van de les:

In de vorige les hebben we gekeken naar verschillende vormen van straatintimidatie. Herhaal met de leerlingen een aantal vormen die besproken zijn. In deze les bespreken we welke gevoelens straatintimidatie kan oproepen en wat het met mensen kan doen. Leg hierbij bijvoorbeeld de link naar gesprekken die je hebt gevoerd over pesten: We hebben we het wel

eens gehad over pestgedrag in de klas/school en wat de gevolgen daarvan kunnen zijn voor hoe iemand zich voelt.

- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen in Blok 4 van Vreedzaam, waarin gevoelens en jezelf thuis (kunnen) voelen binnen de groep centraal staan.
- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen bij het thema 'Twijfels' bij Kriebels, waarin het onderscheid tussen prettige gevoelens, onprettige gevoelens en twijfelgevoelens centraal stond.

Benadruk hoe belangrijk het is dat iedereen in de klas zich veilig voelt, zie ook het onderdeel *Sociaal veilig klimaat* bij de algemene introductie van de module.

► Waar voel jij je veilig?

Bespreek met de leerlingen dat er verschillende plekken kunnen zijn waar straatintimidatie vaker voorkomt (zie ook de achtergrondinformatie bij deze les). Deel de plattegrond van de stad uit en laat de leerlingen door middel van een **Coöperatieve Vergadering** samenwerken en gezamenlijk inkleuren waar zij vaak komen en zij zich veilig (groen), minder veilig (oranje) of onveilig (rood) voelen. Bespreek met de leerlingen waar het aan ligt dat zij zich ergens veilig voelen of minder veilig voelen:

Hoe komt het dat jullie je veiliger en/of minder veilig voelen op deze plek(ken), welke omgevingskenmerken (bijvoorbeeld donkere steegjes, overmatige beschutting, vervuiling of graffiti) spelen daarin een rol? Wat heb jij zelf wel eens gezien en/of meegemaakt op een van deze plekken?

► Hoe voelt het als je geïntimideerd wordt?

Inventariseer via **Flitsbeurten** welke situaties van straatintimidatie leerlingen meegemaakt hebben of waar ze wel eens van gehoord hebben (zie ook de voorbeelden van veel voorkomende straatintimidatie bij de achtergrondinformatie van les 1 of het onderscheid tussen verschillende soorten straatintimidatie bij les 1). Schrijf iedere situatie bovenaan een apart leeg vel.

Verdeel de klas in tweetallen/drietallen en laat hen samenwerken in de werkvorm **Tweegesprek op tijd**. Leg uit dat de leerlingen gezamenlijk stilstaan bij gevoelens die deze vorm van intimidatie bij hen oproepen. Geef de leerlingen hiervoor ca. 5 minuten de tijd en bespreek vervolgens klassikaal welke gevoelens de leerlingen genoteerd hebben.

Benadruk hierbij dat gevoelens persoonlijk zijn en per situatie kunnen verschillen. Voelt het anders wanneer je door een jongen of een meisje geïntimideerd wordt? Of door een jonger of ouder iemand? Mensen kunnen op verschillende manieren reageren op angst (zie ook de achtergrondinformatie bij deze les). Sommigen worden boos, anderen vluchten weg en sommigen 'bevriezen'.

Welke reactie kennen de leerlingen van zichzelf? Welke reacties kennen de leerlingen van andere mensen in hun omgeving (bijvoorbeeld vrienden en vriendinnen of broers en zussen)? Welke reactie hebben de leerlingen wel eens gezien bij mensen en in welke situatie(s) was dat?

► Filmpje over straatintimidatie

Bekijk met de hele klas het filmpje van RTV Dordrecht:

<https://www.youtube.com/watch?v=nr4nCiT6o-A>

Laat de leerlingen zelfstandig kort nadenken over de vraag: Welke gevoelens heb je gezien of gehoord die wij zelf nog niet bedacht hadden? Laat dezelfde duo's (zie vorige werkvorm) dit vervolgens met elkaar bespreken:

Welke gevoelens hadden wij zelf wel/nog niet bedacht? Welke verschillen en overeenkomsten zien wij tussen de gevoelens die wij hadden bedacht en het filmpje? Wat zou de reden kunnen zijn voor deze overeenkomsten en verschillen?

Vraag klassikaal via **Flitsbeurten** na wat de leerlingen besproken hebben. Vat samen wat er besproken is en benadruk dat de gevoelens van slachtoffer en dader kunnen verschillen per situatie en ieder slachtoffer intimidatie anders ervaart.

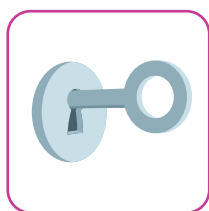

► Wat hebben we gedaan en geleerd?

Vandaag hebben we nagedacht over welke gevoelens straatintimidatie kan oproepen. We hebben het erover gehad dat die gevoelens niet bij iedereen hetzelfde hoeven te zijn en ook niet in elke situatie hetzelfde hoeven te zijn. Als je zelf zoiets meemaakt en je daar vervelend over voelt, is dat heel logisch. Het kan helpen om hier met iemand over te praten, zoals je ouders of de juf of meester. Weet dat je niets fout hebt gedaan, iemand mag jou nooit intimideren.

Misschien beseft een leerling zich na deze lessen dat hij/zij zelf ook wel eens intimiderend gedrag laat zien en dat dit bij anderen een vervelend gevoel kan opleveren. Geef hier dan ook ruimte voor en benadruk dat je op elk moment ook andere keuzes kan maken.

Alle vormen van straatintimidatie worden niet geaccepteerd. We kunnen er allemaal een steentje aan bijdragen om ervoor te zorgen dat iedereen zich veilig voelt. In de volgende les gaan we met elkaar kijken naar wat we kunnen doen bij straatintimidatie.

► Afsluiter

Kies een Afsluiter die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld **Wat maakte je vrolijk?**

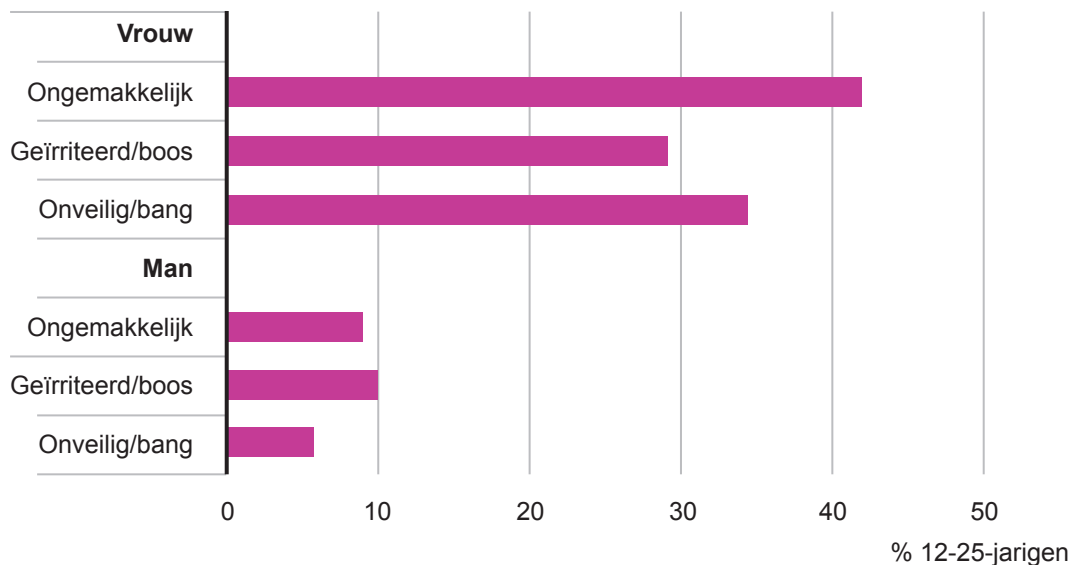
Geef aan dat de leerlingen in tweetallen de gelegenheid krijgen om te zeggen waar ze deze week vrolijk van werden. Vorm tweetallen, bijvoorbeeld met de werkvorm In de rij. Laat de leerlingen in hun tweetal een kort gesprek voeren over de volgende vraag: Wat maakte je de afgelopen tijd vrolijk, of waar heb je om gelachen? Kondig aan dat ze ieder één minuut hebben om te vertellen. Laat de leerlingen een minuut praten. Laat ze van beurt wisselen. Vraag een aantal tweetallen om klassikaal toe te lichten wat ze vrolijk maakte.

Vervolgactiviteit**► Schrijven over gevoelens bij straatintimidatie**

Laat de leerlingen elk een verhaal en/of gedicht schrijven met daarin de gevoelens die straatintimidatie bij hen oproept. Hang de verschillende verhalen en/of gedichten achter in de klas en verwijs tijdens groepsgesprekken over pestsituaties en/of situaties van buitensluiten in de klas of op de school eventueel naar de gedichten en/of verhalen die de leerlingen hebben geschreven.

Informatie voor de leerkracht

Uit onderzoek is gebleken dat 42% van alle vrouwen tussen de 12 en 25 jaar zich in 2020-2021 wel eens ongemakkelijk voelde omdat ze werden nagefloten, nagesist of nageklakt, nageroepen of achternagelopen, 30% was hierdoor weleens boos of geïrriteerd en 34% voelde zich weleens onveilig of bang.

Les 3

Hoe kan ik reageren op straatintimidatie?

Doel:

Reflecteren op hoe je kunt reageren op straatintimidatie en hoe je hierbij je eigen grenzen kunt aangeven.

Leskern

De leerlingen denken na over hun eigen grenzen en hoe zij kunnen reageren bij straatintimidatie.

Voorgestelde lesopbouw:

Hieronder vindt u een voorstel voor een agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep hiertoe aanleiding geeft.

Vorbereiding en materialen:

- schrijf de agenda op het bord
- hang de bordjes 'vermijden', 'grenzen aangeven', 'om hulp vragen' op in de klas
- lijst met vormen van straatintimidatie uit Les 1 op het Digibord

Agenda

- ▶ Binnenkomer
- ▶ Wat gaan we doen en leren?
- ▶ Waarden en normen
- ▶ Reageren op straatintimidatie
- ▶ Vermijden, grenzen aangeven of om hulp vragen
- ▶ Wat hebben we gedaan en geleerd?
- ▶ Afsluiter

▶ Binnenkomer

Kies een Binnenkomer die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld **Waar ligt je grens?**

Maak tweetallen met de coöperatieve werkvorm in de rij:

vraag de leerlingen op volgorde te gaan staan van leeftijd en check de rij. Laat de leerlingen die naast elkaar staan een tweetal vormen. Er staan nu twee rijen leerlingen tegenover elkaar (A en B). Laat de leerlingen tegenover elkaar staan op een flinke afstand van elkaar (twee à drie meter).

Leg de opdracht uit: de ene leerling staat stil, de andere loopt langzaam naar hem toe.

Op het moment dat de loper voor het gevoel van de afwachter te dichtbij komt, zegt deze 'stop'. Daar ligt blijkbaar de persoonlijke grens waarbinnen niet iedereen zomaar mag komen. Laat ze starten met lopen (rustig) op uw signaal. Wacht tot alle leerlingen bij de grens zijn aangekomen. Als op deze manier de grens van de ene leerling verkend is, wisselen de rollen. U geeft uiteraard geen oordeel over de grenzen die de leerlingen aangeven. Ieder mag stop zeggen wanneer hij dat wil. Het maakt ook niet zoveel uit waar de grenzen liggen. Het gaat erom dat de leerlingen oefenen in herkennen van hun grens en daarbij 'stop' zeggen.

Besprek kort na. Is die grens bij iedereen hetzelfde? Maakt het uit wie naar je toe loopt? Welke reacties zijn het meest effectief? Hoe kunnen reacties effectiever gemaakt worden? Leg uit dat iedereen een grens heeft van nabijheid. Als iemand over je grens komt, gaat het anders voelen. Hoe dichterbij, hoe intiemer het is. Intiem betekent vertrouwelijk, innig

verbonden. Aan een intieme vriend of vriendin durf je geheimen te vertellen. Je vertrouwt hem. Sommige mensen vinden het prima als je vlakbij staat. Andere mensen voelen zich prettiger als iemand op een grotere afstand staat. Dat is ook cultureel bepaald. In de ene cultuur staan mensen dicht bij elkaar en raken ze elkaar makkelijker aan dan in een andere cultuur. In deze binnenkomer ga je onderzoeken waar je eigen grens ligt. Wanneer komt iemand te dichtbij?

► Wat gaan we doen en leren?

Algemene introductie:

Herhaal kort het doel van deze module. We vinden het belangrijk dat iedereen erbij hoort en iedereen zich prettig en veilig voelt: op school en op straat. Daar gaan we in vier lessen verder met elkaar over praten en leren, zodat we weten wat intimidatie is, hoe het voelt en hoe we er met elkaar voor kunnen zorgen dat we ons allemaal veilig voelen.

Introductie van de les:

In de vorige lessen hebben we gekeken naar verschillende vormen van straatintimidatie en de gevoelens die hierbij kunnen horen. Herhaal met de leerlingen een aantal vormen en gevoelens die besproken zijn. In deze les bespreken we hoe we kunnen reageren op straatintimidatie. Leg hierbij bijvoorbeeld de link naar groepsdiscussies, debatten of discussies die de leerlingen hebben gevoerd bij vakken zoals Nederlands of Maatschappijleer: Bij maatschappijleer voeren jullie regelmatig discussies waarin jullie leren om je standpunten te onderbouwen en met elkaar in discussie gaan.

- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen in Blok 3 van Vreedzaam, waarin het onderbouwen van je standpunt met argumenten en het verwoorden van je mening centraal staan.
- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen bij verschillende lessen van Kriebels, waarin het aangeven van eigen grenzen en het (kunnen) herkennen van bedreigende situaties centraal staan.

Benadruk hierbij waarom het belangrijk is dat leerlingen – door hun eigen stem te laten horen en hun eigen grenzen duidelijk aan te geven – elkaar aanspreken op gedragsnormen en de gemaakte klassenafspraken, zie ook het onderdeel *Sociaal veilig klimaat* bij de algemene introductie van de module. Vertel de leerlingen dat we vandaag gaan bespreken hoe leerlingen hun grenzen kunnen aangeven bij een overschrijding van de gedragsnormen.

► Waarden en normen

Herhaal kort de verschillende vormen van straatintimidatie die besproken zijn en bespreek klassikaal de lijst met vormen van straatintimidatie die is opgesteld in Les 1.

Vraag de leerlingen om voor iedere vorm van straatintimidatie met de werkvorm **Tafelrondje per Tweetal** op te schrijven wie volgens hen de meest voorkomende daders én slachtoffers zijn. Geef de leerlingen ongeveer 5 minuten de tijd om dit voor zichzelf en in stilte te beschrijven. Laat de leerlingen hier vervolgens gedurende ca. 5 minuten met elkaar in gesprek gaan: *Wat hebben jij en ik opgeschreven en waarom? Waarover zijn wij het wel/niet met elkaar eens en waarom wel/niet?* Vraag klassikaal via **Flietsbeurten** wat de leerlingen hebben opgeschreven en wáárom.

Licht kort toe dat mannen/jongens vaak de daders zijn van straatintimidatie en dat vrouwen/meisjes er juist vaak slachtoffer van zijn (*zie ook achtergrondinformatie bij de les*).

Laat de leerlingen nadenken over de reden hiervan: *Waarom denken jullie dat mannen/jongens vaker dader zijn en vrouwen/meisjes juist vaker het slachtoffer?*

Geef de leerlingen ongeveer 5 minuten de tijd om dit in dezelfde duo's (zie hierboven) te beschrijven en te bedenken of volgens hen inderdaad ook geldt voor alle vormen van intimidatie op de lijst. Vraag klassikaal via **Flitsbeurten** na wat de leerlingen hebben bedacht en waarom.

Benadruk eerst duidelijk dat het feit dat daders vaker jongens zijn, niet betekent dat alle jongens daders zijn. Het kan te maken hebben met dat jongens vaak sterker zijn dan meisjes en niet iedereen jongens en meisjes gelijkwaardig vindt. Wij vinden het belangrijk dat alle mensen gelijk zijn en iedereen zich veilig voelt op school en op straat. Dan maakt het niet uit of je een jongen of een meisje bent.

▶ Reageren op straatintimidatie

Vertel de leerlingen dat ze samen gaan bedenken wat zij concreet kunnen doen als er sprake is van straatintimidatie, als dit hen overkomt.

Verdeel de klas in groepen van 4 á 5 leerlingen, iedere groep krijgt één vel papier en één pen. Vraag de leerlingen om gezamenlijk te bedenken wat zij kunnen doen als zij op straat geïntimideerd worden. Geef de leerlingen hiervoor ca. 5 minuten de tijd en pas de werkvorm **Coöperatieve vergadering** toe; wijs per groepje (a) een voorzitter, (b) een notulist en (c) een verslaggever aan: Wat is onze top 3 en waarom? Hoe wijkt deze top 3 af van de manier waarop wij in een 'echte' situatie zouden reageren? Welke reacties van anderen kan deze top 3 oproepen?

Inventariseer de antwoorden klassikaal met **Flitsbeurten** (top 3 per groep) en noteer de antwoorden op het digibord of A3. Vraag zo nodig door om het mogelijke gedrag zo concreet mogelijk te formuleren.

▶ Vermijden, grenzen aangeven, of om hulp vragen

Wijs de leerlingen op de bordjes in het klaslokaal: vermijden, grenzen aangeven of om hulp vragen. Bespreek eerst wat deze acties inhouden.

Als je geïntimideerd wordt en vermijdend reageert, kun je bijvoorbeeld wegstappen, doen alsof je met iemand belt of met iemand anders meelopen. In welke situatie(s) hebben dit wel eens gedaan? Waarom kozen de leerling(en) hiervoor in deze situatie(s)? Hoe zouden andere leerlingen hier (anders) op gereageerd hebben en waarom?

Als je kies voor grenzen aangeven, kun je de volgende dingen zeggen:

- 'Stop, hou op'
- 'Dit wil ik niet'
- 'Nee, dat doe ik niet'

Je hoeft niet uit te leggen waarom je iets niet wilt of waarom je jouw grens aangeeft.

Als je kiest voor om hulp vragen, kun je denken aan hulp van bijvoorbeeld een omstander, je vrienden of je ouders.

Activeer de leerlingen eerst kort met de werkvorm **In de rij**. Lees daarna de volgende situaties voor en laat de leerlingen bedenken wat zij zouden doen in deze situatie. Ze lopen naar het bordje dat bij hun keuze hoort.

Laat de leerlingen hun keuze uitleggen en onderbouwen, geef ze elkaar de ruimte om de ander te overtuigen van hun keuze; geef de leerlingen dan ook de gelegenheid om van plek te wisselen en vraag hen om toe te lichten wáárom zij van plek gewisseld zijn.

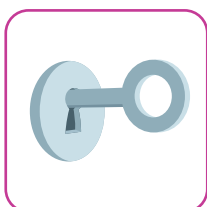
- Ik word nagestaard als ik de supermarkt uitloop.
- Ik word nagesist door een groep jongens.
- Ik word uitgescholden door een groepje jongens op het schoolplein.
- Ik wacht op de bus en er zit iemand naast mij die mij probeert aan te raken.
- Ik loop over straat en er komt iemand naar mij toe die zegt: 'Hey, mag ik met jou mee naar huis vanavond?'
- Ik word expres van mijn fiets geduwd, degene die duwt fietst lachend weg.

Laat de leerlingen zelf ook een casus inbrengen over wat zij zelf hebben meegemaakt en hoe zij hier destijds op hebben gereageerd, laat andere leerlingen (aan de hand van de bordjes) vertellen hoe zij zouden reageren in de casus van de leerling en waarom. Benadruk hierbij dat er geen goed of fout is in hoe mensen reageren op situatie(s) en dat reacties (zelfs in dezelfde situatie) ook van elkaar kunnen verschillen.

► Wat hebben we gedaan en geleerd?

Vandaag hebben we nagedacht over hoe we kunnen reageren op straatintimidatie. We weten nu wat we kunnen doen als we dit zelf meemaken. In de volgende les gaan we kijken naar wat we kunnen doen als we straatintimidatie zien gebeuren.

► Afsluiter

Kies een Afsluiter die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld **Wat heb je geleerd vandaag?**

Vanavond vragen je ouders aan je wat jij vandaag geleerd hebt op school. Wat vertel je dan? Laat de leerlingen om de beurt iets noemen.

► Vervolgactiviteit

► Groepsgesprek over reageren op straatintimidatie

Voer een Groepsvergadering met de leerlingen over het thema straatintimidatie, met als doel om de leerlingen een mening te laten vormen- en onderbouwen over hoe zij zouden reageren op één bepaalde vorm van intimidatie. Stel bijvoorbeeld de volgende vraag centraal:

Hoe zou jij reageren als iemand jou op straat zou uitschelden en waarom zou jij op deze manier reageren? Hoe zou iemand anders hier op een andere manier op kunnen reageren en waarom kan dit anders zijn?

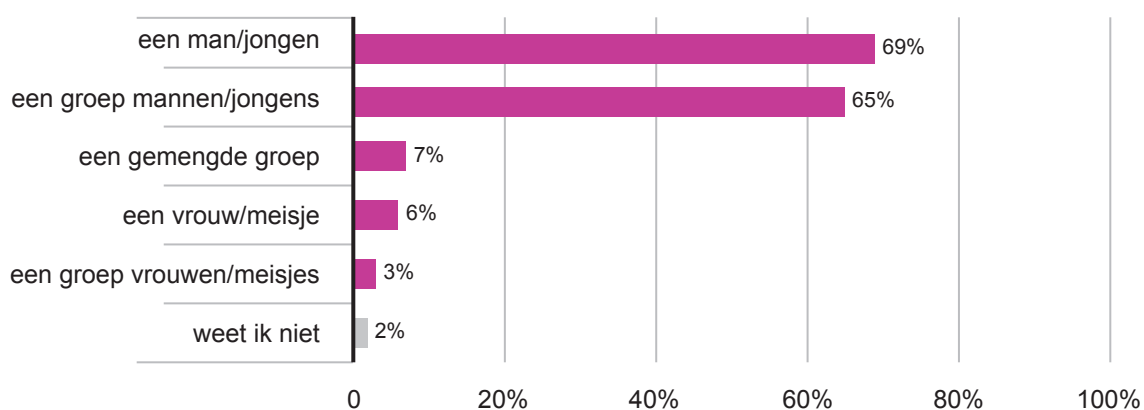
Benadruk hierbij dat er géén goed of fout is: Iedereen kan op verschillende manieren reageren op intimidatie, het is juist belangrijk dat jij je eigen mening leert vormen en onderbouwen.

Informatie voor de leerkracht

Uit onderzoek blijkt dat dader(s) in ongeveer twee derde van de gevallen een man/jongen (69%) is of een groep mannen/jongens (65%): De daders van de incidenten die genoemd worden, zijn bijna altijd jongens/mannen. In de meeste gevallen worden deze mannen geschat op circa 20 jaar en in mindere mate worden ook jongens van circa 14-17 jaar genoemd. Vaak gaat het hierbij om 'hangjongeren'.

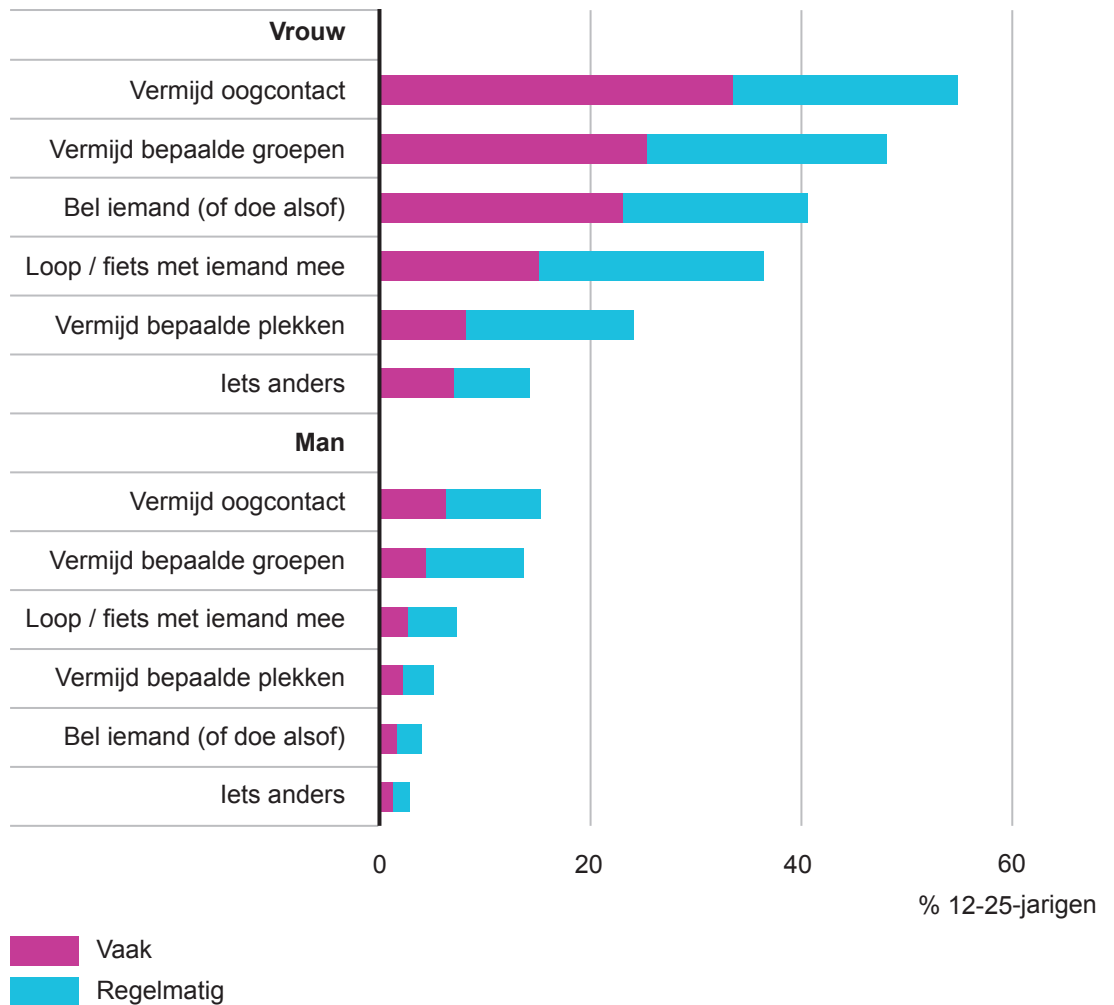
De dader(s) van straatintimidatie waar ik ervaring mee heb, is of zijn...

Meerdere antwoorden mogelijk

Bron: afdeling Onderzoek & Advies, gemeente Utrecht

Uit onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de vrouwen tussen de 12 en 25 jaar door contactvermijding probeert te voorkomen dat ze op straat geïntimideerd worden: 54% door vaak of regelmatig oogcontact te vermijden, en 48% door vaak of regelmatig bepaalde groepen te vermijden:

Les 4

Wat kan ik doen als ik straatintimidatie zie gebeuren?

Doel:

Nadenken over straatintimidatie en wat je kunt doen als je dit ziet gebeuren.

Leskern

De leerlingen denken na over wat zij kunnen doen als zij straatintimidatie zien gebeuren.

Voorgestelde lesopbouw:

Hieronder vindt u een voorstel voor een agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep hiertoe aanleiding geeft.

Vorbereiding en materialen:

- schrijf de agenda op het bord
- leg de beschrijving van de 5 D's op papier klaar

Agenda

- ▶ Binnenkoper
- ▶ Wat gaan we doen en leren?
- ▶ Wat kun je doen als iemand geïntimideerd wordt?
- ▶ Wat werkt voor jou en wat heb je nodig?
- ▶ Wat hebben we gedaan en geleerd?
- ▶ Afsluiter

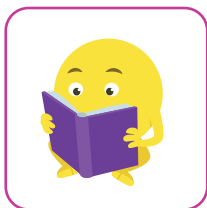
▶ Binnenkoper

Kies een Binnenkoper die past bij de les en uw klas, bijvoorbeeld **Wat is er allemaal anders aan ons?**

Stel de leerlingen iedere keer een open vraag en geef een leerling de beurt om het antwoord te geven. Kijk na elke beurt met de hele klas of het antwoord klopt.

- *noem eens iemand die graag anderen helpt*
- *noem eens iemand die heel netjes is*
- *noem eens iemand die goed voor anderen zorgt*
- *die goed is in wiskunde*
- *die altijd eerlijk is*
- *die zijn afspraken en beloftes altijd nakomt*
- *die zijn eigen fouten ook kan inzien*

Sluit af met de constatering: We zijn allemaal anders, niemand is hetzelfde.

► Wat gaan we doen en leren?

Algemene Introductie:

Herhaal kort het doel van deze module. We vinden het belangrijk dat iedereen erbij hoort en iedereen zich prettig en veilig voelt: op school en op straat. Daar gaan we in vier lessen verder met elkaar over praten en leren, zodat we weten wat intimidatie is, hoe het voelt en hoe we er met elkaar voor kunnen zorgen dat we ons allemaal veilig voelen.

Introductie van de les:

In de vorige lessen hebben we gekeken naar verschillende vormen van straatintimidatie, de gevoelens die hierbij kunnen horen en hoe we kunnen reageren als we zelf geïntimideerd worden. Herhaal met de leerlingen de verschillende opties van reageren: vermijden, grenzen aangeven en om hulp vragen. In deze les bespreken we hoe we kunnen reageren op straatintimidatie als we het zien gebeuren bij een ander. Leg bijvoorbeeld een link naar wat je van leerlingen verwacht als zij pestgedrag of ongewenst gedrag in de school zien: Jullie zien op school misschien wel eens leerlingen die anderen pesten of schoolspullen vernielen – we hebben ook wel eens gesprekken over wat je in zo'n situatie zelf kunt doen en bij wie je terecht kunt voor hulp.

- U kunt eventueel benoemen dat dit thema ook aan bod is gekomen in Blok 5 van Vreedzaam, waarin gedeelde verantwoordelijkheid van iedereen (leerkrachten, ouders en leerlingen) voor- en het bijdragen aan de schoolomgeving centraal staan.

Benadruk hierbij waarom het belangrijk is dat iedereen (leerlingen en uzelf) verantwoordelijk is voor het ongewenste gedrag dat in de klas voorkomt en waarom iedereen (ook omstanders/meelopers) een rol hebben in het verhelpen van ongewenst gedrag, zie ook het onderdeel *Sociaal veilig klimaat* bij de algemene introductie van de module. Vertel de leerlingen dat we vandaag gaan bespreken wat zij kunnen doen als zij ongewenst gedrag zien gebeuren op school of op straat.

► Wat kun jij doen als op straat iemand geïntimideerd wordt?

Leid de oefening in door toe te lichten dat er 5 verschillende manieren zijn bedacht om in te grijpen als je ziet dat iemand geïntimideerd wordt. Vraag eerst klassikaal uit welke verschillende manieren de leerlingen zelf al zouden kunnen bedenken, help ze eventueel op weg met de tip dat de 5 manieren in het Engels beginnen met een D.

Deel vervolgens het overzicht met de D's uit (zie achtergrondinformatie bij de les) en bespreek de vijf manieren. Laat de leerlingen in duo's bij elke manier een kort voorbeeld bedenken.

Leg uit dat de leerlingen door middel van een **coöperatieve vergadering** gaan oefenen met de verschillende manieren om in te grijpen. Verdeel de klas in 5 groepen. Iedere groep krijgt één van de verschillende manieren van reageren en bedenkt met elkaar hoe ze kunnen reageren in de onderstaande situatie. Geef de leerlingen hiervoor ca. 10 minuten de tijd; wijs per groepje (a) een voorzitter, (b) een notulist en (c) een verslaggever aan.

Laat de leerlingen nadenken over de volgende situatie:

Je zit in een volle bus. Er komt een jongen tegenover een meisje zitten, hij gaat tegen haar praten en allerlei vragen stellen, bijvoorbeeld waar ze woont, waar ze op school zit, waarom ze er zo mooi uit ziet, etc. Het meisje wil niet antwoorden, maar de jongen blijft doorgaan en zegt dat hij straks wel met haar meeloopt. Het is duidelijk dat het meisje zich ongemakkelijk voelt, ze probeert oogcontact te maken met andere reizigers.

Geef de groepen kort bedenktijd om (met hun D) te bedenken wat zij zouden doen in deze situatie, wijs één groep aan en bespreek daarna klassikaal hoe de acties van deze groep eruit zou kunnen zien. Als iedere groep geweest is, kunt u de acties eventueel klassikaal naspelen met de hele groep (om de beurten één D). Dit kun je doen door voorin de klas een rij te vormen met een aantal stoelen in een bus-opstelling.

► Wat werkt voor jou en wat heb je nodig?

Bespreek met de leerlingen welke acties het beste voor hen zouden werken en waarom. Leg waar mogelijk een link met de gevoelens van het slachtoffer, de dader en degene die in actie komt. Besteed hierbij ook aandacht aan de verschillende rollen van daders, meelopers en toeschouwers. Sta bijvoorbeeld stil bij de volgende vraag: Hoe kun je als omstander het intimideren laten stoppen? Wat zou je dan kunnen zeggen of doen? Waarom zou je dat op deze manier doen? Laat de leerlingen hierover kort met elkaar uitwisselen via de werkvorm **Mix en ruil**.

Bespreek met de leerlingen of ze zich zeker genoeg voelen om te reageren als ze intimidatie zien gebeuren. Welke acties van de 5 D's kunnen spannend zijn en waarom? Wanneer zou jij zelf wel en niet ingrijpen en waarom? Wat zou jij nog willen leren over deze spannende situaties? Wanneer is het soms misschien beter om niet in te grijpen en waarom? Wat zou je in een spannende situatie kunnen doen als het misschien beter is om niet in te grijpen en waarom?

Bendadruk dat het doel van de lessen niet is om alle leerlingen te stimuleren overal en op elk moment in te grijpen bij straatintimidatie. Op de middelbare school kan de focus liggen op het creëren van een veilige omgeving in de school en de buurt van de school. Daar kunnen deze tips al goed voor gebruikt worden.

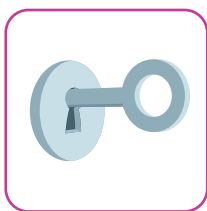
Rond af door aan te geven dat er niet één beste actie is: iedereen kan een andere voorkeur hebben en dat is oké. Geef aan dat we in de klas, de school en in de buurt anderen kunnen helpen als er sprake is van intimidatie. Hang de poster met de 5 D's op in de klas.

► Wat hebben we gedaan en geleerd?

Vandaag hebben we nagedacht over wat wij kunnen doen als wij straatintimidatie bij een ander zien gebeuren. We hebben kennism gemaakt met verschillende manieren om hierop te reageren en hebben nagedacht over welke manier het beste bij ons past.

Jij hoeft je gedrag niet aan te passen, je moet je kunnen gedragen zoals je wilt en je mag niet geïntimideerd worden. Als je toch geïntimideerd wordt, is dat niet alleen een probleem van degene die het meemaakt. Als iedereen zich bewust zou worden van hun eigen rol en bereid is om zelf een steentje bij te dragen, werken we samen aan een veiligere openbare ruimte. Daar hebben we uiteindelijk allemaal plezier van. Vraag wat de leerlingen thuis willen vertellen over wat ze in deze lessen hebben geleerd.

► Afsluiter

Kies een Afsluiter die past bij de les en bij uw klas, bijvoorbeeld **Opsteker voor de groep**:

Geef een opsteker aan de groep. Laat de groep dan voor zichzelf applaudisseren. Nodig leerlingen uit om ook een opsteker aan de groep te geven, gevolgd door applaus.

Vervolgactiviteit

Eindverslag

Laat de leerlingen een kort verslag maken over wat zij hebben geleerd: *Over welke thema's heb jij iets geleerd en wat was belangrijk voor jou?* Print de verslagen van de leerlingen uit en geeft de leerlingen deze eventueel mee naar huis, met de opdracht om deze te bespreken: *Dit heb ik geleerd over intimidatie en dit is belangrijk voor mij.*

Informatie voor de leerkracht

5 D's om als omstander te reageren op straatintimidatie:

Distract = afleiden	Leid de dader af, je kunt denken aan: <ul style="list-style-type: none"> • Doe alsof je het slachtoffer kent en ga met hem/haar in gesprek • Laat zien dat je het slachtoffer kent en hij/zij niet alleen is
Delegate = hulp halen	Vraag iemand om hulp, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • De juf of meester • Je ouders • De buschauffeur • Een politieagent
Document = bewijs maken	Kijk goed wat er gebeurt en leg het vast, bijvoorbeeld met: <ul style="list-style-type: none"> • Een foto • Een video • Een notitie van een kenteken of een auto • Een notitie van de tijd • Een notitie van hoe iemand eruit ziet
Delay = vertragen	Ga na de tijd in gesprek met het slachtoffer en praat over bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Hoe het met hem of haar gaat • Of je nog iets voor hem of haar kunt doen • Dat het niet zijn of haar schuld is
Direct = er iets van zeggen	Zeg bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Stop ermee! • Hou op! • Ze wil dit niet!

Als leren je lief is

www.cedgroep.nl